

**แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน:
กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี**

**Sustainable Development Approach for Farmers and
Community: A Case Study of the Royal Initiated
“New Theory” and Community Enterprise in
Chaloem Phra Kiat District, Saraburi Province**

เฉลิมพล จตุพร¹ สุภพร ไทยภักดี² ปราโมทย์ สฤษดิ์นิรันดร์³ และสาวิตรี รังสิภัทร์⁴

**Chalermpon Jatuporn, Supaporn Thaipakdee,
Pramote Saridnirun and Savitree Rangsihaht**

ABSTRACT

The objectives of this research were to study: 1) the way of living of farmers that followed the Royal Initiated “New Theory”, and 2) activities of Community Enterprise by studying 31 farmers who practiced the Royal Initiated “New Theory” and 35 members of the Pu Kae Agricultural Housewife and Baan Mongkol Chaipattana Communities Enterprise.

¹ สาขาวิจัยและพัฒนากิจการเกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

Agricultural Research and Development, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

² ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

³ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

Department of Horticulture, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom 73140, Thailand.

⁴ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

The results revealed that 1) farmers had the average 13.42 rai of the Royal Initiated “New Theory” area dividing into 0.86 rai of pond, 7.87 rai of rice field, 2.90 rai of farm and fruit orchard, and 1.79 rai of residence and backyard gardens. The factors affecting the success of the Royal Initiated “New Theory” were the group strength, updated news, acquiring training and technology transfer, receiving productive line, marketing support including knowledge and understanding of the Royal Initiated “New Theory”. However, the farmers had no coordinating activities for production and sharing market, and 2) the ability of the Pu Kae Agricultural housewife group is higher than of Baan Mongkol Chaipattana in every aspect: management and responsibility for the community enterprise, work plan of the community enterprise, production and process of goods management, marketing management, knowledge and information management and output of the community enterprise which contributed to the success of community operation.

Key words: sustainable development, new theory, community enterprise

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” 2) การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน โดยทำการศึกษากลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” จำนวน 31 คน กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดและวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา จำนวน 35 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรมีพื้นที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เฉลี่ย 13.42 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่บ่อหรือสระน้ำ 0.86 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 7.87 ไร่ พื้นที่ทำสวน ทำไร่ 2.90 ไร่ และพื้นที่อยู่อาศัยและพืชผักสวนครัว 1.79 ไร่ โดยเกษตรกรไม่มีกิจกรรมในด้านการผลิตหรือการตลาดร่วมกันและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” คือ ความเข้มแข็งของกลุ่ม การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการฝึกอบรม การได้รับการสนับสนุนปัจจัยทางการผลิตและการตลาดและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” 2) ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุดอยู่ในระดับที่สูงกว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนาในทุกเรื่อง คือ แนวทาง

การบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า การบริหารจัดการทางการตลาด การจัดการองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ถึงแม้จะทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประชาชนในประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้น แต่ความเติบโตดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความไม่สมบูรณ์และไม่ยั่งยืนของการพัฒนา (ดวงเดือน, 2548) โดยเฉพาะคนในชนบทที่เป็นกำลังสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศเพราะการพัฒนาประเทศไทยในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักโดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูง ระดับรายได้ของคนในประเทศก็จะเพิ่มมากขึ้นและมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนก็จะสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณดังกล่าวเกิดจากการขยายตัวทางการผลิตอย่าง

รวดเร็ว ทั้งในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ ป่าไม้ ดิน น้ำ ทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งแร่ธาตุต่างๆ อย่างปราศจากการวางแผนในการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบและขาดการป้องกันความเสียหายอันจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการสะสมของปัญหาโดยรวมต่อทุนธรรมชาติตามระดับของการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติหรือปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมอันเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรและเชื่อมโยงไปถึงความเท่าเทียมกันในการครอบครองทรัพยากรระหว่างคนและองค์กรต่างๆ ในสังคม

นอกจากนี้พฤติกรรมกรรมการผลิตและการบริโภคที่ไม่เหมาะสมของคนในสังคมทำให้วิถีการดำเนินชีวิตขาดความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนทั้งในปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งได้นำไปสู่ข้อสรุปของผลการพัฒนาที่ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่มีคุณภาพและไม่ยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546)

การที่ประเทศเน้นหนักทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลเสียหายทางสังคม จึงทำให้เกิดผลเสียหายหลายประการ ดังนั้นบรรดานักวิชาการ นักวางแผนองค์กรและบุคคล ที่ห่วงใยในปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จึงเสนอรูปแบบการพัฒนาขึ้นมา เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวความคิดการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมาย 3 ระบบด้วยกันคือ ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยแต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนได้ ส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความอาทร เคารพซึ่งกันและกัน และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม

ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศจำเป็นต้องมีระบบเศรษฐกิจระดับฐานรากที่เข้มแข็งสามารถนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมเป็นทุนในการสร้างระบบการเรียนรู้ จัดการและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตภายใต้ความพอเพียงพอประมาณและมีเหตุผลในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบัน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความพากเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547)ซึ่งความจริงแล้วเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้าง ส่วนเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำไปสู่เศรษฐกิจพอเพียงได้ คือ

“ทฤษฎีใหม่” เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้ถึงหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ สำหรับการพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนเป็นตัวอย่างการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเฉพาะพื้นที่อย่างเหมาะสม

การทำให้ระบบเศรษฐกิจระดับฐานรากมีความเข้มแข็งจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดระบบเศรษฐกิจชุมชนซึ่งหมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ใหม่ระหว่าง คน ทรัพยากรและความรู้ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการและการพัฒนาที่เกิดจากภายในชุมชนและท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้ชุมชนรวมกลุ่มกันประกอบการในแนวทาง “วิสาหกิจชุมชน” โดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการผลิต การแปรรูปและการตลาด ที่เน้นตลาดภายในชุมชนและท้องถิ่น การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะสร้างเสถียรภาพและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันและความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้กับครอบครัวและชุมชน ซึ่งความจริงแล้ววิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการ ไปในทางสายกลาง เพื่อความพออยู่ พอกิน และรู้จักพอประมาณอย่างสมเหตุสมผลโดยไม่มีเป้าหมายหลักที่ความร่ำรวย แต่เป็นไปเพื่อให้ชีวิตอยู่ได้ มีความสุข และมีคุณค่า นอกจากนี้ยังมีการร่วมกันของคนในสังคมที่จะอยู่ด้วยความรัก ความสามัคคีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างมีคุณธรรม ร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบการอาชีพต่างๆ ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจและระบบสังคมโดยภาพรวมของประเทศมีฐานรากที่มั่นคง ก่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน

ดังนั้นการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และการดำเนินกิจกรรมในลักษณะวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเสมือนรากแก้วของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความมั่นคงในระดับชีวิต เป็นพื้นฐานแห่งความพอเพียง พอประมาณ อย่างมีเหตุผล

เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันภัยให้กับการเปลี่ยนแปลงจากภายในและภายนอกที่จะกระทบกับชุมชนและเกษตรกร พร้อมทั้งมีกลไกที่จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาและเชื่อมโยงเข้าสู่วิถีชีวิตของชุมชนและเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรและชุมชนบรรลุเป้าหมายของการพึ่งตนเองในท้ายที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”
2. เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยโดยศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนใน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” หมายถึงเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขยายผลตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ปี 2549

ชุมชน หมายถึง ชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน

ประชาชน หมายถึง คนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกประเภทที่ 1 หมายถึง ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการร่วมหุ้นกับกลุ่มเพียงอย่างเดียว

สมาชิกประเภทที่ 2 หมายถึง ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการร่วมหุ้นและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ภายในวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง วิสาหกิจชุมชนที่นำผลผลิตขั้นต้น (primary product) ที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ **ผลิตภัณฑ์ขั้นต้น** (primary product) หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรขั้นแรก เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปหรือสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ **ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนในเรื่อง แนวทางการบริหาร และความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า การบริหารจัดการทางการตลาด การจัดการองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

กลุ่มประชากร

1. เกษตรกรที่เลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” โดยขั้นแรกใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เลือกเฉพาะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นอำเภอด้านแบบทางด้านกรดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และขั้นที่ 2 สุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อเลือกเฉพาะกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการขยายผลตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ปี 2549 โดย สัมภาษณ์เกษตรกรทั้งหมด จำนวน 31 คน

2. ประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน โดยขั้นแรกใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เลือกเฉพาะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

สุ่มขั้นที่ 2 ด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อเลือกเฉพาะวิสาหกิจชุมชนที่นำผลผลิตขั้นต้น (primary product) ที่ได้จากการผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปและสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้วิสาหกิจชุมชนที่ตรงตามข้อกำหนด คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแคและวิสาหกิจบ้านมงคลชัยพัฒนา

โดย

- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแคมีจำนวนสมาชิก 58 คน เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 38 คน และสมาชิกประเภท 2 จำนวน 20 คน
 - วิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา มีจำนวนสมาชิก 58 คน เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 46 คน และสมาชิกประเภท 2 จำนวน 12 คน
- ได้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจากสมาชิกประเภทที่ 2 คือ กลุ่มที่ร่วมหุ้นและดำเนินกิจกรรมกับวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มสมาชิกที่เป็นสมาชิกประเภทที่ 1 คือ กลุ่มที่ร่วมหุ้นเพียงอย่างเดียว ดังนี้
- สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุแค จำนวน 25 คน แยกเป็น สมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 20 คน และสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 5 คน
 - สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา จำนวน 10 คน เนื่องจากไม่ใช้ช่วงการผลิตสินค้า จึงไม่สามารถตามเก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวนสมาชิกได้สมาชิกประเภทที่ 2 จำนวน 8 คน และสมาชิกประเภทที่ 1 จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ภาค สำหรับเกษตรกรที่เลือกดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

ภาค ก เรื่อง การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

ภาค ข (1) เรื่องการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สัมภาษณ์ประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน

ภาค ข (2) เรื่องการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจ

ชุมชน เป็นแบบสัมพัทธ์ที่ใช้ประเมินศักยภาพของ
วิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่ามัชฌิม
เลขคณิต

มาตรการวัดแบบประเมินค่า (rating scale) มี
วิธีการวิเคราะห์และให้ความหมายดังนี้

1. เรื่อง ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการ
ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แบ่งเกณฑ์
การให้คะแนน ออกเป็น 6 ระดับ

สำหรับการแปลความหมายเมื่อรวบรวม
ข้อมูลและแจกแจงความถี่ได้แล้วจะใช้คะแนนรายชื่อ
แบ่งระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนิน
กิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็น 6 ระดับ โดย
ใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้น

แปลความหมายค่าคะแนน ดังนี้ ระดับความ
คิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชน ไม่เห็นด้วย 1.00 – 1.83 คะแนน
น้อยที่สุด 1.84 – 2.67 คะแนน น้อย 2.68 – 3.51
คะแนน ปานกลาง 3.52 – 4.35 คะแนน มาก 4.36 –
5.19 คะแนนและมากที่สุด 5.20 – 6.00 คะแนน

2. เรื่อง การประเมินศักยภาพของวิสาหกิจ
ชุมชนแบ่งเกณฑ์การให้คะแนน ออกเป็น 3 ระดับ

ใช้คะแนนรายชื่อแบ่งระดับการประเมิน
ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเป็น 3 ระดับ โดยใช้วิธี
การคำนวณความกว้างของชั้น และแปลความหมาย
ค่าคะแนน ดังนี้ ระดับการประเมินศักยภาพของ
วิสาหกิจชุมชนต้องปรับปรุง 1.00 – 1.66 คะแนน
ปานกลาง 1.67 – 2.33 คะแนนและมาก 2.34 – 3.00
คะแนน

ผลและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย การดำเนินชีวิตของเกษตรกรและ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวพระราชดำริ

“ทฤษฎีใหม่”

1. การดำเนินชีวิตของเกษตรกร

การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ของ
เกษตรกร พบว่า เกษตรกรอยู่ในพื้นที่เขต
การชลประทาน เกษตรกรมีพื้นที่ เฉลี่ย 13.42 ไร่
แยกเป็น พื้นที่บ่อหรือสระน้ำเฉลี่ย 0.86 ไร่ พื้นที่
ปลูกข้าว 7.87 ไร่ พื้นที่ทำไร่ ทำสวน ไม้ใช้สอย
สารพัดประโยชน์ ไม้ยืนต้นเฉลี่ย 2.90 ไร่ และพื้นที่
อยู่อาศัย คอกเลี้ยงสัตว์ โรงเรือนต่างๆ ถนน กองฟาง
กองปุ๋ยหมัก พื้นที่ปลูกผักสวนครัวเฉลี่ย 1.79 ไร่
ตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นอกเหนือ
จากการแบ่งสัดส่วนพื้นที่หลัก พบว่า มีการปลูกพืช
ไว้บนคันบ่อหรือสระน้ำ เช่น กะเพรา กล้วยนาง โหระพา
สระระแห่ มะกรูด ไม้ กระถิน สะเดา กัลย ขนุน
มะม่วง มะพร้าว ชมพู่ มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ไก่
พื้นบ้าน เป็ด วัว ปลา ซึ่งผลผลิตสามารถลดภาระ
การใช้รายได้ ร้อยละ 96.77 โดยลดภาระการใช้จ่าย
ในครอบครัวได้ ประมาณ ร้อยละ 25 จากการวิจัย
พบว่าประชากรยังพึ่งพาแหล่งน้ำจากการชลประทานอยู่
ดังนั้น ถ้าแหล่งชลประทานไม่สามารถจัดสรรน้ำให้
กับเกษตรกรได้ เกษตรกรก็จะประสบปัญหาการ
ขาดแคลนน้ำที่จะเพาะปลูกและไม่สามารถเลี้ยงปลา
ในบ่อหรือสระน้ำ เพื่อเป็นแหล่งอาหารหรือเพิ่ม
รายได้อีกทางหนึ่ง จึงสามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรยัง
ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เกิดประโยชน์
สูงสุด

การรวมกลุ่มของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร
ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมด้านการผลิตและ
การตลาดร่วมกันเพราะ เกษตรกรปลูกพืชต่างชนิด
และผลผลิตของเกษตรกรที่ผลิตได้ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
และการรวมตัวของเกษตรกรเป็นการประสานงาน
ผ่านทางอำเภอ โดยกลุ่ม “ทฤษฎีใหม่” ของ
เกษตรกรไม่มีผู้นำและกระบวนการจัดการกลุ่ม ดังนั้น
การรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมในลักษณะธุรกิจของ
กลุ่มจึงไม่เกิดขึ้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามแนวพระระ

ราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

การได้รับข้อมูลข่าวสาร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 96.77 ได้รับข้อมูล ข่าวสารเพียงพอในการดำเนินชีวิตตามแนว “ทฤษฎีใหม่” และเมื่อมีความไม่เข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” เกษตรกรร้อยละ 90.32 จะเสาะแสวงหาข้อมูลโดยทันที โดยแหล่งข้อมูล ข่าวสารที่เกษตรกรเสาะแสวงหาเพิ่มเติม คือ เกษตรอำเภอ ผู้ใหญ่บ้านและหนังสือ

ในด้านการได้รับการส่งเสริมและการฝึกอบรม พบว่า ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” คือ เกษตรอำเภอและผู้ใหญ่บ้าน โดยเกษตรกรทั้งหมดที่เข้ารับการถ่ายทอดและฝึกอบรม ได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” ส่วนแหล่งการถ่ายทอดและฝึกอบรม ได้แก่ แปลงสาธิต นิทรรศการ วิดิทัศน์ เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้นำท้องถิ่น โดยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นแหล่งการถ่ายทอดและฝึกอบรมที่นำไปปฏิบัติมากที่สุดในปัจจุบัน

ด้านการได้รับการสนับสนุนทางการผลิต พบว่า เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ ปุ๋ย ท่อน้ำ สปริงเกอร์ อุปกรณ์ทางการเกษตร เมล็ดพันธุ์ พืช พันธุ์ปลา เป็นต้น โดยกระบวนการสนับสนุนจะส่งผ่านจากภาครัฐมายังเจ้าหน้าที่รัฐ กำนันผู้ใหญ่บ้านและเกษตรกรตามลำดับ

การได้รับการสนับสนุนทางการตลาด พบว่า เกษตรกรไม่ได้รับการสนับสนุนทางการตลาดจากหน่วยงานใด

ส่วนเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” พบว่า เกษตรกรมีระดับความรู้ ความเข้าใจ อยู่ในเกณฑ์ดี อันเนื่องมาจากเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้และคำแนะนำจากแหล่งข้อมูลข่าวสาร และแหล่งการถ่ายทอดและฝึกอบรม

การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

1. การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุกแค

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพุกแค พบว่า มีสมาชิก 58 คน แยกเป็นเพศหญิง 43 คน ชาย 15 คน ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกประเภท 1 จะเข้าร่วมหุ้นเพียงอย่างเดียว จำนวน 38 คน และสมาชิกประเภท 2 จะร่วมหุ้นและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม จำนวน 20 คน อายุของกลุ่ม (ตั้งแต่เริ่มมีการรวมตัวก่อตั้ง) 11 ปี การเข้าร่วมเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2548 ทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเลขที่ 1191304/10001 ปัจจุบันกลุ่มได้เงินสุทธิเฉลี่ย 60,000 บาทต่อปี ซึ่งจ่ายค่าตอบแทนในการผลิตสินค้าวันต่อวัน วันละ 180 บาท ส่วนการจัดสรรผลตอบแทน พบว่า กำไรสุทธิหลังจากหักค่าใช้จ่ายและค่าแรงเมื่อทำการผลิตแล้ว แบ่งเป็นเงินปันผลร้อยละ 15 สำหรับผู้ถือหุ้น ตอบแทนคณะกรรมการบริหาร ร้อยละ 20 ตอบแทนสมาชิกที่ร่วมกิจกรรมการผลิตกับกลุ่มร้อยละ 25 บริจาคเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ร้อยละ 10 ประชาสัมพันธ์ร้อยละ 10 ค่าเสื่อมราคา ร้อยละ 10 และเงินสะสมสำหรับเป็นทุน ร้อยละ 10 ปัจจุบันกลุ่มมีเงินหมุนเวียนสุทธิเฉลี่ย 86,000 บาท ไม่มีหนี้สิน โดยแหล่งเงินทุนที่สำคัญ คือ ทุนจากกำไรที่สะสมร้อยละ 10 และทุนจากหุ้น ซึ่งราคาหุ้นเท่ากับ 100 บาทต่อหุ้น ชื้อได้ไม่เกิน 50 หุ้น (ค่าสมัครแรกเข้า 100 บาท) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม คือ ลูกกั๊กัญพืช ได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว และดอกไม้ประดิษฐ์ ได้รับรางวัล 4 ดาว มีการรับรองมาตรฐานและได้รับรางวัลระบบการบริหารจัดการกลุ่มดีเด่นระดับอำเภอ

วิสาหกิจบ้านมงคลชัยพัฒนา

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา พบว่า มีสมาชิก 58 คน แยกเป็น เพศหญิง 48 คน ชาย 10 คน ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ

สมาชิกประเภท 1 จะเข้าร่วมหุ้นเพียงอย่างเดียว 46 คน และสมาชิกประเภท 2 จะร่วมหุ้นและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม 12 คน อายุของกลุ่ม (ตั้งแต่เริ่มมีการรวมตัวก่อตั้ง) 5 ปี การเข้าร่วมเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2548 ทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเลขที่ 1191301/10001 ปัจจุบันกลุ่มได้เงินสุทธิเฉลี่ย 30,000 บาทต่อปี การจัดการผลตอบแทน พบว่า กำไรสุทธิหลังจากหักค่าใช้จ่าย แต่ยังไม่หักค่าแรงเมื่อทำการผลิตสินค้าแบ่งเป็นเงินปันผลร้อยละ 10 สำหรับผู้ถือหุ้น ค่าแรงในการผลิตสินค้า 50 เปอร์เซ็นต์ พัฒนากลุ่มร้อยละ 35 และเงินสะสมเป็นทุนร้อยละ 5 ปัจจุบันกลุ่มมีเงินหมุนเวียนสุทธิเฉลี่ย 8,000 บาท ไม่มีหนี้สิน โดยแหล่งเงินทุนที่สำคัญคือ ทุนจากกำไรที่สะสมเป็นทุนร้อยละ 5 และทุนจากหุ้น ซึ่งราคาหุ้นเท่ากับ 20 บาทต่อหุ้น ผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคือ กระยาสารท ได้รับรางวัลระดับ 2 ดาว

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมจากสมาชิก

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุแค

การส่งเสริมและฝึกอบรม พบว่า ได้รับการส่งเสริมและฝึกอบรม ร้อยละ 84.00 โดยนานๆ ครั้งจึงจะได้รับการส่งเสริมและฝึกอบรม และสมาชิกต้องการมีรายได้เสริมจึงมาเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยผู้ที่ชักชวนให้เข้าร่วม คือ เพื่อนบ้านหรือสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 68.00 ส่วนการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 96.00 และเสนอความคิดเห็นในระหว่างการประชุมเสมอๆ ร้อยละ

88.00 และค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของสมาชิก (Table 1) ในเรื่องการค้าดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับดีมาก (4.98) การจัดการทางการผลิตของกลุ่มอยู่ในระดับดีมาก (5.03) การจัดการทางการตลาดอยู่ในระดับดีมาก (5.17) และการจัดการทางการเงินอยู่ในระดับดีมาก (5.12) โดยมีระดับคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 26.32 คะแนน หรือร้อยละ 87.73 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน (Table 3)

วิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนา

สมาชิกได้รับการส่งเสริมและฝึกอบรม โดยนานๆ ครั้งจึงจะได้รับการส่งเสริมและฝึกอบรม และสมาชิกต้องการมีรายได้เสริมจึงมาเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยผู้ที่ชักชวนให้เข้าร่วม คือ เพื่อนบ้านหรือสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 80.00 ส่วนการมีส่วนร่วม พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ร้อยละ 70.00 และทั้งหมดเสนอความคิดเห็นในระหว่างการประชุมเสมอๆ และค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของสมาชิก (Table 1) ในเรื่องการค้าดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับดีมาก (4.61) การจัดการทางการผลิตของกลุ่มอยู่ในระดับดีมาก (4.43) การจัดการทางการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง (4.17) และการจัดการทางการเงินอยู่ในระดับดีมาก (4.41) โดยมีระดับคะแนนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 23.50 คะแนนหรือร้อยละ 78.33 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน (Table 3)

3. ผลการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

Table 1 Comparison of member opinion on community enterprise operation.

(n = 35)

Member opinion	Pu Kae agricultural housewife		Baan Mongkol Chaipattana	
	\bar{X}	Level	\bar{X}	Level
Community enterprise operation	4.98	High	4.61	High
Production management of the group	5.03	High	4.43	High
Marketing management	5.17	High	4.17	Fair
Finance management	5.12	High	4.41	High

Table 2 Potentials of community enterprises evaluation by members.

(n = 35)

Potentials of community enterprises	Pu Kae agricultural housewife		Baan Mongkol Chaipattana	
	Evaluation	Point	Evaluation	Point
1. Management and responsibility for the community enterprise	Good	(2.94)	Need improvement	(1.66)
1.1 Group management	Good	(3.00)	Fair	(2.04)
1.2 Responsibility of community	Good	(2.88)	Need improvement	(1.25)
2. Work plan of the community enterprise	Good	(2.92)	Fair	(1.71)
2.1 Process and goal for operation plan	Good	(3.00)	Need improvement	(1.59)
2.2 Making operation plan and transferring plan for application	Good	(2.83)	Fair	(1.83)
3. Production and process of goods management	Good	(3.00)	Need improvement	(1.67)
3.1 Production management system	Good	(3.00)	Fair	(2.00)
3.2 Process of goods management	Good	(3.00)	Need improvement	(1.33)
4. Marketing management	Good	(2.60)	Need improvement	(1.40)
5. Knowledge and information management	Good	(2.84)	Fair	(1.84)
5.1 Knowledge management	Good	(3.00)	Fair	(2.00)
5.2 Database system management and application	Good	(2.67)	Need improvement	(1.67)
6. Output of the community enterprise	Good	(2.75)	Fair	(1.92)
6.1 Outcome	Good	(2.75)	Fair	(2.00)
6.2 Goods or product quality	Good	(3.00)	Need improvement	(1.67)
6.3 Operation efficiency	Good	(2.50)	Fair	(2.00)
6.4 Community enterprise development	Good	(2.75)	Fair	(2.00)

Table 3 Knowledge and understanding of members relating to community enterprise.

(n = 35)

Knowledge and understanding	Pu Kae agricultural housewife		Baan Mongkol Chaipattana	
	n	Percent	n	Percent
Score level				
18 - 21	3	12.00	2	20.00
22 - 24	2	8.00	4	40.00
25 - 27	10	40.00	4	40.00
28 - 30	10	40.00	0	0.00
Total	25	100.00	10	100.00

ทุแลมีศักยภาพของวิสาหกิจดีกว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนาในทุกเรื่อง (Table 2) คือ

1. แนวทางการบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน
2. การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
3. การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า
4. การบริหารจัดการทางการตลาด
5. การจัดการองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารและ
6. ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนบ้านมงคลชัยพัฒนาจะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่อง การบริหารจัดการทางการตลาด การบริหารทางการผลิตและกระบวนการจัดการสินค้า และแนวทางการบริหารและความรับผิดชอบต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การดำเนินชีวิตของเกษตรกรตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”

1.1 การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการใช้ประโยชน์พบว่า เกษตรกรมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ยังไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเกษตรกรยังมีการพึ่งพาแหล่งน้ำจากการชลประทานเป็นหลัก ดังนั้นเกษตรกรจะต้องมีการแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมในการทำการเกษตร คือ เกษตรกรควรที่จะผลิตปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอในการบริโภคก่อนและมีแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการใช้ในทางเกษตร โดยเน้นการทำการเกษตรกรรมให้เกิดความหลากหลายหรือทำการเกษตรแบบผสมผสาน ลดการใช้เทคโนโลยีที่เกินความจำเป็นและพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้น้อยที่สุด

1.2 การรวมกลุ่มของเกษตรกร พบว่า กลุ่มของเกษตรกรยังไม่มีความเข้มแข็ง ดังนั้น เกษตรกรต้องมีการรวมตัวกัน ตั้งแต่การผลิต การตลาด การเป็นอยู่สวัสดิการ การศึกษา สังคมและศาสนา รวมถึงร่วมมือร่วมใจกันเพื่อ “สร้างครอบครัวชุมชน” โดยเป็นความต้องการที่เกิดจากกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ให้

กลุ่มมีการเลือกผู้นำและมีการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมนำสู่การปฏิบัติได้ โดยหน่วยงานราชการควรเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่อำนวยความสะดวกหรือประสานงานให้กับกลุ่มเกษตรกรบ้าง เท่านั้น

1.3 การดำเนินกิจกรรมในลักษณะธุรกิจของชุมชน พบว่า เกษตรกรไม่มีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะธุรกิจชุมชน ดังนั้น เมื่อเกษตรกรสามารถรวมตัวกันได้แล้ว เกษตรกรจึงควรเริ่มมีการประสานงานระหว่างกลุ่มเกษตรกร องค์กรภายนอกในการระดมทรัพยากรและการร่วมมือกันกับภายนอกชุมชน โดยการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่าย ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โครงการประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคราชการในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการและข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้าง “ธุรกิจของชุมชน” และทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อความยั่งยืนในการดำรงชีวิตของเกษตรกร

2. การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

2.1 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนยังมีความแตกต่างกันมากในตำบล ดังนั้นภาครัฐหรือผู้ที่รับผิดชอบจะต้องสร้างกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกิดการแพร่กระจายไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่มีระดับต่ำกว่า

2.2 กระบวนการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ จะต้องมีการรับรองคุณภาพ เป็นเอกลักษณ์และมีรูปลักษณ์ที่น่าสนใจ รวมถึงควรมีความหลากหลายและสามารถจัดการกับสินค้าคงเหลือเพื่อลดการสูญเสียได้

2.3 ระบบการจัดการทางการตลาด วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีระบบการจัดการทางการตลาดเพื่อสร้างความแน่นอนในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ และหน่วยงานของภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทในการประชาสัมพันธ์หรือสร้างตลาดให้กับกลุ่มวิสาหกิจในเบื้องต้น ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีกระบวนการเรียนรู้ การจัดการทางการตลาด ตั้งแต่เรื่องการประชาสัมพันธ์ การขนส่งสินค้าและการสร้างความ

นิยมให้กับสินค้ารวมไปถึง จะต้องศึกษาถึงความ ต้องการของตลาดต่อสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและ พัฒนาคุณภาพของสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับ ปัจจุบันเสมอ

2.4 การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้นำ ท้องถิ่นและองค์การบริหารของท้องถิ่นจะต้องให้การ สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม วิสาหกิจ เพื่อขยายหรือสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นกับชุมชน

2.5 การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่าง วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจได้นำเอา องค์ความรู้และวิธีการดำเนินงานไปปรับใช้ ซึ่ง เป็นการช่วยให้เกษตรกรผลิตสินค้าได้มีคุณภาพและ มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อสร้างวิสาหกิจชุมชน ภายในชุมชนให้เข้มแข็งและมีความยั่งยืนในการดำรง ชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.2547. *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*: กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ.
- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. 2548. *เอกสารวิชาการเรื่อง วิสาหกิจชุมชน*. ชัยนาท: สำนักส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรเขต 1, กรมส่งเสริมการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และ สังคมแห่งชาติ.2546. *เอกสารประกอบการประชุม ประจำปี 2546 เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบท ไทย*.